

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OBRAMBO
SLOVENSKA VOJSKA

Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje

Šola za podčastnike

1. VISOKI TEČAJ ZA PODČASTNIKE

NATO IN RUSIJA

Zaključna naloga

Avtor: višji štabni vodnik Matjaž Koštrun, univ. dipl. pol.

Mentor: višji vojaški uslužbenec XII. raz. mag. Gregor Potočnik

Maribor, april 2011

NATO IN RUSIJA

Naloga predstavlja odnose med Natom in Rusijo s poudarkom na izgradnji obrambnega ščita. Partnerstvo je strateškega pomena v luči krepitve skupne varnostne politike v sedanjem času. Po razpadu Sovjetske zveze in po padcu berlinskega zidu, tradicionalnih nasprotnikov ni bilo več. Posledica tega dejanja je bila vzpostavitev novega globalnega geostrateškega položaja.

Obuditev ideje o protijedrski obrambi v Evropi je povzročilo zaostrovanje odnosov, predvsem na ruski strani. Po letu 2002, s Svetom Nata in Rusije, so bili vzpostavljeni novi mehanizmi in postopki za sodelovanje. Kot ključno področje praktičnega sodelovanja Sveta Nata in Rusije je opredeljen boj proti terorizmu. Danes se Nato sooča s precej drugačnimi izzivi kot v preteklosti in se mora tako ukvarjati z novo nastalimi grožnjami kot z novo nastalimi oblikami odzivanja nanje, med katere spada tudi protiraketna obramba v Evropi. Rusija je nasprotovala izgradnji protiraketnega (obrambnega) ščita, ker je v tem videla ogrožanje svoje nacionalne varnosti ter širjenje Nata na vzhod.

Obrambni ščit naj bi predstavljal obrambo pred morebitnim raketnim napadom "nevarnih" držav (Severna Koreja, Iran ...).

Ključne besede: Nato, Ruska federacija, obrambni ščit, sodelovanje Nato-Rusija

NATO AND RUSSIA

This work addresses the relationships with the emphasis on the building a defense shield between NATO and Russia. Partnership is in view of strengthening the common security policy at the present time of strategic importance. After the disintegration of Soviet Union and fall of the Berlin Wall the traditional opponents were no longer there therefore the establishment of a new global geo-strategic position is a result of the current situation.

Revival of the idea of anti-nuclear defense has led to the tightening of relations, primarily from Russia. After 2002 NATO Council and Russia have established new mechanism and procedures for cooperation. The issue of combating terrorism is defined as a key area of practical cooperation. Today, NATO is facing different challenges as was in past and must also deal with emerging threats and consecutive with emerging forms of response, i.e. missile defense in Europe. Russian had opposed the construction of missile defense shield because they saw threats to its national security and Nato's eastward expansion.

Defense shield is intended to represent defense against potential missile attack so-called "insecure" countries (North Korea, Iran, ...)

Key words: Nato, Russian Federation, defense shield, Nato-Russia cooperation.

KAZALO

1	UVOD	5
2	METODOLOŠKI OKVIR	7
2.1	NAMEN IN CILJI NALOGE.....	7
2.2	HIPOTEZE	7
2.3	METODE DELA.....	8
2.4	STRUKTURA NALOGE.....	8
2.5	OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	9
2.5.1	Nato.....	9
2.5.2	Ruska federacija.....	9
2.5.3	Protiraketna obramba	10
3	ANALIZA ODNOSOV NATO–RUSIJA	11
3.1	PREGLED ODNOSOV OB KONCU HLADNE VOJNE	11
3.1.1	Razpad Sovjetske zveze	11
3.1.2	Padec berlinskega zidu in spremenjeno evropsko okolje	11
3.2	ODNOSI PO KONCU HLADNE VOJNE	13
3.2.1	Otoplitev odnosov	13
3.2.2	Partnerstvo za mir – PzM.....	14
3.2.3	Svet Nata in Rusije	14
4	PODROČJA SODELOVANJA NATO–RUSIJA	17
4.1	BOJ PROTI TERORIZMU	17
4.2	VOJAŠKO SODELOVANJE	17
4.3	SODELOVANJE V AFGANISTANU	18
5	OBRAMBNI ŠČIT – NOVA OBLIKA SODELOVANJA	20
5.1	AMERIŠKA PROTIJEDRSKA POLITIKA.....	21
5.2	NOVI STRATEŠKI KONCEPT NATA	22
5.3	SODELOVANJE RUSIJE PRI RAZVOJU OBRAMBNEGA ŠČITA	23
5.4	VPLIV OBRAMBNEGA ŠČITA NA RAZVOJ SVETOVNE VARNOSTI	24
5.5	PRED KOM NAS BO VAROVAL OBRAMBNI ŠČIT	25
6	ZAKLJUČEK IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ	26
	LITERATURA IN VIRI	28

1 UVOD

Z varnostjo je tako kot z zdravjem. Ko ga imate, se tega ne zavedate. Problem nastane takrat, ko ga nimate ali vam ga primanjkuje. Varnost postaja vrednota, kjer ne gre samo za obvladovanje virov ogrožanja, temveč tudi za zagotavljanje socialnih, ekonomskih, političnih, kulturnih in drugih funkcij. S tega vidika je nemogoče govoriti samo o eni dimenziji ogrožanja varnosti. Soočanje s čedalje večjim številom in večjo intenzivnostjo virov in vrst ogrožanja narave, družbe in posameznika je povzročilo sodelovanje oziroma krepitev partnerstva pri obvladovanju groženj.

Sedanji moderni čas se sooča s številnimi oblikami ogrožanja varnosti. Terorizem, podnebne spremembe, globalna finančna, gospodarska in socialna tveganja ter krizna žarišča predstavljajo globalne vire ogrožanja in tveganja. Vidnega nasprotnika, ki predstavlja grožnjo, je danes vse manj. Predvidevanje in preprečevanje globalnih virov ogrožanja mora tako postati temeljno izhodišče varnostnih izzivov moderne dobe. Globalni varnostni sistem postaja fleksibilen. Preventivno delovanje in reševanje nekaterih perečih sodobnih varnostnih problemov dodatno omejuje (ne)sposobnost doseganja splošnega soglasja o najpomembnejših varnostnih tveganjih in grožnjah ter najprimernejših načinih za njihovo preprečevanje, odvracanje, omejevanje, nadzorovanje in odpravljanje.

Varnostno okolje postaja soodvisno. Ključni dejavnik stabilnosti in varnosti je treba iskati v partnerstvu. Zmožnosti partnerstva in sodelovanja so v preglednosti in krepitvi zaupanja, na drugi strani pa partnerstvo zahteva oblikovanje praktičnih delovnih odnosov med posameznimi partnerskimi državami.

Pomembno vlogo pri tem ima Nato, kot vodeča organizacija kolektivne obrambe. Partnerstvo je nekoč imelo pomembno vlogo pri ohranjanju miru na Balkanu, danes pa ima pomembno mesto v Afganistanu. Partnerstvo pod Natovim vodstvom poudarja širjenje mednarodnega soglasja glede zagotavljanja pomoči pri obvladovanju kriz in preprečevanju širjenja nestabilnosti.

V globalnem svetu partnerstvo med Natom in Rusijo predstavlja strateški pomen pri ustvarjanju stabilnosti in varnosti in eno od temeljnih predpostavk prihodnje varnostne arhitekture sveta. Postavlja pa se vprašanje sodelovanje med Natom in Rusijo – je to dejstvo ali iluzija? Dva večna tekmeča, zaznamovana s hladno vojno ter oboroževalno tekmo? Čeprav je videti, da je boj proti terorizmu postal skupni cilj, ne moremo mimo ključnega vprašanja medsebojnega zaupanja. V odnosih med Natom in Rusijo ne gre brez polemik.

O novih medsebojnih odnosih je na vrhu Nata v Lizboni spregovoril generalni sekretar zaveznitva Anders Fogh Rasmussen (MMC RTVSLO/STA 2010) in poudaril, da Nato in Rusija zdaj ne vidita več nasprotnikov drug v drugem. *"Od danes naprej bomo začeli sodelovati pri protiraketni obrambi vojakov na terenu, nato pa bomo sodelovanje razširili tudi na obrambo ozemlja,"* so besede generalnega sekretarja Nata Rasmussena, ki je dodal, da bodo z izmenjavo informacij povečali pregled stanja nad Evropo in hitreje odkrivali morebitne grožnje. *"Konec je obdobja hladnih odnosov. Zdaj jih bomo okrepili,"* je dejal ruski predsednik Medvedjev (MMC RTVSLO/STA 2010) in pojasnil, da gre predvsem za okrepitev sodelovanja v boju proti terorizmu, proti trgovini z drogami, proti širjenju orožja za množično uničevanju in proti piratstvu. *"To so teme, kjer nimamo razlik,"* je poudaril. Je možno tem izjavam verjeti?

Če hočemo razumeti, kam gremo, moramo vedeti, kje smo in kako smo sem prišli.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 NAMEN IN CILJI NALOGE

Partnerstvo med Natom in Rusijo je strateškega pomena, saj naj bi ustvarjalo ter krepilo skupno varnostno politiko današnjega modernega sveta. Nato in Rusija že sodelujeta na mnogih področjih, npr. v Afganistanu, ter v boju proti terorizmu. Čeprav obstaja mnenje o podedovanju določenih značilnosti in je tako na eni kot na drugi strani prisotno nezaupanje, bi partnerstvo moralo odigrati pomembno vlogo pri izgradnji in vzpostavljanju varnosti.

Namen ter cilji moje zaključne naloge so:

- izdelati analizo odnosov med Natom in Rusijo oziroma ugotoviti vpliv partnerstva na nadaljnji razvoj svetovne varnosti;
- definirati pojem obrambnega ščita;
- proučiti, analizirati, opisati odnose med Natom in Rusijo ob koncu hladne vojne s poudarkom na razpadu Sovjetske zveze;
- proučiti, analizirati ter opisati odnose po koncu hladne vojne, s poudarkom na vzpostavitvi Sveta Nata in Rusije;
- proučiti, analizirati področja sodelovanja med Natom in Rusijo;
- opredeliti pred kom nas bo obrambni ščit varoval;
- analizirati ter proučiti mesto in vlogo novega strateškega koncepta na partnerstvu med Natom in Rusijo.

Predmet naloge je predstaviti odnose oziroma partnerstvo med Natom in Rusijo, pregled obstoječega stanja in predvidevanje možnosti razvoja v prihodnje. Skozi nalogo bom tako poskušal osvetliti pomen partnerstva ter pomen sodelovanja predvsem na področju izgradnje obrambnega ščita.

2.2 HIPOTEZE

HIPOTEZA 1: Sodelovanje med Natom in Rusijo pri izgradnji obrambnega ščita je pomembno in potrebno za vzdrževanje ter krepitev sedanje in prihodnje varnostne arhitekture današnje Evrope.

HIPOTEZA 2: Pomemben vpliv pri nadaljnjem sodelovanju ima novi strateški koncept Nata.

HIPOTEZA 3: Pri razvijanju partnerskih odnosov med Natom in Rusijo, še vedno obstaja nezaupanje, saj obstaja prepričanje o lastnostih o podedovanih značilnostih, na eni strani Nata, na drugi strani bivše Sovjetske zveze.

2.3 METODE DE LA

Pri pisanju zaključne naloge sem uporabljal tako empirične kot teoretične raziskovalne metode. Zaključna naloga temelji na:

- *proučevanju in zbiranju virov*, ki so s področja partnerstva med Natom in Rusijo javno dostopni;
- *zgodovinsko-razvojni analizi*, s pomočjo katere sem prikazal potek odnosov;
- *analizi in interpretaciji primarnih virov* (resolucije, doktrine, listine, deklaracije ter ostali dokumenti);
- *analizi in interpretaciji sekundarnih virov* (knjige, zbornike, članki, internetni viri), ki opisujejo področje naslova zaključne naloge;
- *deskriptivni metodi*, s pomočjo katere sem opisal obseg in način sodelovanja;
- *sintezi*, s katero v zaključku naloge potrjevanjem oziroma zavračam postavljene hipoteze, povzamem zaključeno delo ter opredelim splošne ugotovitve.

2.4 STRUKTURA NALOGE

Vsebino zaključne naloge sem razdelil in oblikoval v pet poglavij.

Uvodne misli so podane v prvem poglavju. V drugem poglavju sem opredelil predmet, namen, cilje proučevanja, hipoteze, metodološki pristop in strukturo naloge ter predstavil temeljne pojme.

Pri opisovanju in analizi stanja odnosov med Natom in Rusijo med in po hladni vojni sem se v tretjem poglavju osredotočil na nekatere temeljne dejavnike tega obdobja, kot so razpad Sovjetske zveze in padec berlinskega zidu, ter na otoplitev samih odnosov, ki so bili posledica teh dejavnikov.

Četrto poglavje je namenjeno institucionalizaciji odnosov med Natom in Rusijo. V ta namen sem se dotaknil sodelovanja na področju boja proti terorizmu, na vojaškem področju in na področju neširjenja jedrske oborožitve.

Osrednji del naloge je peto poglavje. Obuditev idej o oblikovanju protijedrskega ščita je imela za posledico zaostrovanje ter dvigovanje prahu v medsebojnih odnosih. Ali je to

nova oboroževalna tekma ali celo nova hladna vojna, so to morda težnje Nata o prodoru na vzhod, in navsezadnje je vprašanje tudi, čigav projekt je to – projekt Nata ali Združenih držav Amerike? A zgodil se je preobrat s predlogom o skupnem protiraketnem sistemu. V mislih moramo imeti tudi, da Strateški koncept Nata predvideva skupno območje miru, stabilnosti in varnosti, kjer Rusija ne predstavlja grožnje.

2.5 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

2.5.1 Nato

Organizacija severnoatlantskega sporazuma ali tudi Severnoatlantska pogodbeno zveza (North Atlantic Treaty Organisation), bolj poznana pod kratico Nato, je mednarodna vojaško-politična organizacija držav za sodelovanje na področju obrambe, ki je bila ustanovljena leta 1949, ko so zunanji ministri ZDA, Kanade, Velike Britanije, Francije, Italije, Luksemburga, Belgije, Nizozemske, Islandije, Danske, Norveške in Portugalske v Washingtonu podpisali Severnoatlantsko pogodbo, ki so jo nato v petih mesecih ratificirali parlamenti držav podpisnic. Države članice so s pogodbo izrazile strinjanje z načeli Ustanovne listine OZN, njihovo željo živeti v miru z vsemi ljudstvi in vladami ter odločenost, da bodo varovale demokracijo, svobodo posameznika in pravno državo. Namen zavezništva je odvritev oboroženega napada na eno ali več držav članic oziroma učinkovita kolektivna obramba. Veljavnost sporazuma je časovno neomejena, vendar lahko vsaka pogodbenica od sporazuma odstopi eno leto po tem, ko o svoji nameri obvesti depozitarja sporazuma (Kaj je Nato? 2003).

Trenutno je v Natu 28 članic (Albanija, Belgija, Bolgarija, Češka, Danska, Estonija, Francija, Grčija, Hrvaška, Islandija, Italija, Kanada, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Nemčija, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija, Turčija, Združene države Amerike, Združeno kraljestvo).

2.5.2 Ruska federacija

Rusija (*Россия*), tudi Ruska federacija (*Российская Федерация*, *Rassijskaja Federacija*) je celinska država, ki obsega velik del severne Evrazije. S površino 17.075.400 km² je Rusija največja država na svetu. Poseduje velike zaloge mineralnih in energetskih virov. Po prebivalstvu je Rusija na devetem mestu med državami sveta (Wikipedia 2011b).

Večina površine, prebivalstva in industrijske proizvodnje nekdanje Sovjetske zveze, takrat ene od dveh svetovnih velesil, je v današnji Rusiji, zato od razpada Sovjetske zveze

naprej Rusija spet skuša dobiti vplivno vlogo v svetu. Njen vpliv je opazen, a še vedno daleč od tistega iz časov bivše Sovjetske zveze (Wikipedija 2011b).

Voditelj države je predsednik Ruske federacije, ki je hkrati tudi glavni poveljnik Oboroženih sil. Predsednika volijo vsake štiri leta na podlagi splošne volilne pravice s tajnim glasovanjem.

2.5.3 Protiraketna obramba

Protiraketno obrambo predstavljajo oborožitveni sistemi ter tehnologija za odkrivanje, sledenje, prestrežanje in uničenje napadajočih izstrelkov. Je obramba pred jedrsko oborožitvijo medcelinskih balističnih raket (Intercontinental Ballistic Missiles - ICBMs) (Wikipedia 2011a). Tehnologija prestrežanja se je spreminjala skozi čas. V šestdesetih letih prejšnjega stoletja je obramba temeljila na uporabi jedrskih bojnih glav, v zadnjih desetletjih pa temelji na nejedrskih kinetičnih bojnih glavah. Usmerjena energija orožij, kot so laserji, se v današnjem času uporablja le v omejenem obsegu (Wikipedia 2011a).

Pot projekta protiraketne obrambe je bila dolga in naporna in se lahko v splošnem razdeli na dve obdobji. Prvo obdobje lahko opredelimo od konca druge svetovne vojne do leta 1976, ko so Združene države Amerike (ZDA) ustanovile protiraketni obrambi zaščitni sistem. Drugo obdobje protiraketne obrambe ima začetek 23. marca 1983, ko je predsednik Reagan v zgodovinskem govoru predlagal pobudo za strateško obrambo, ki so jo mediji poimenovali »Vojna zvezd« oziroma »Star Wars« (Space Daily 2011).

Do paradigme je prišlo po koncu hladne vojne ter terorističnem napadu 11. septembra 2001, ko je predsednik Bush sprostil omejitve glede potrebe po protiraketni obrambi. Napad na ZDA je nazorno pokazal, da se grožnje, s katerimi se soočamo danes, razlikujejo od tistih v času hladne vojne (Space Daily 2011).

3 ANALIZA ODNOSOV NATO–RUSIJA

3.1 PREGLED ODNOSOV OB KONCU HLADNE VOJNE

3.1.1 Razpad Sovjetske zveze

V Belovežski pušči v Belorusiji so 8. decembra 1991 ruski predsednik Boris Jelcin, ukrajinski predsednik Leonid Kravčuk ter takratni beloruski predsednik podpisali *Belovežski dokument*, v katerem so zapisali: »ZSSR je kot subjekt mednarodnega prava in kot geopolitična realnost s tem nehala obstajati!« Tako je petnajst bivših sovjetskih republik postalo petnajst samostojnih držav, baltske države so šle svojo pot, preostalih dvanajst republik pa je oblikovalo ohlapno Skupnost neodvisnih držav. Ta dokument je bil začetek konca Gorbačova, ki se je zavedal, da ne more ustaviti demokratičnih procesov ruskih narodov (Koncilija 2010).

Ko torej tradicionalnih nasprotnikov ni bilo več, so bili nekateri komentatorji prepričani, da tudi potrebe po zvezi Nato ni več in bo zato treba v prihodnosti bistveno zmanjšati obrambne izdatke in investicije v oborožene sile (Razumeti novi Nato. Predstavitev partnerjem 2004, 6).

Razpad Sovjetske zveze (SZ) in nastanek novih držav je vzrok za nastanek novega geostrateškega položaja na globalni ravni. Med drugim so z razpadom Združene države izgubile svojega glavnega sovražnika, kar je med drugim povzročilo, da je bilo hladne vojne konec. Vendar je bila Rusija kot naslednica SZ, še vedno velesila z ogromnim jedrskim arzenalom.

Pričetek razpada SZ je moč zaznati že v letu 1990 z izgubo vodilne vloge sovjetske komunistične partije. Poskus državnega udara sredi leta 1991 je sprožil vrsto dogodkov, ki so nakazali, da je SZ v veliki krizi in pred razpadom. V državi se je začel širiti val nacionalnih gibanj, ki so zahtevala osamosvojitve. Tako je bilo jasno, da bo prišlo do odcepitve baltskih, prikavkaških in nekaterih azijskih republik. Ruska armada, ki je predstavljala enega od stebrov režima, je bila v zelo slabem položaju. V državi sta se razpasla korupcija in kriminal. Do avgusta 1991 je večina bivših sovjetskih zveznih republik razglasila neodvisnost. Formalno pa SZ razpade decembra 1991 z odcepitvijo še zadnjih treh zveznih republik (Urek 2008, 15).

3.1.2 Padeč berlinskega zidu in spremenjeno evropsko okolje

Sesutje komunizma v Vzhodni Evropi, ki ga najbolj slikovito zaznamuje padeč berlinskega zidu novembra 1989, je bilo tesno povezano z dogodki v SZ. Simbolično se je s

padcem berlinskega zidu zrušila železna zavesa, kar je pomenilo konec hladne vojne in bipolarne delitve sveta. Razpadle so tri državne tvorbe, ki so temeljile na socializmu kot državni ideologiji, nastala je vrsta novih držav, pretežno malih, nekaj jih je obnovilo svojo državnost in tisto, kar je bilo razumljeno pod socialistični vzhod, je izginilo. Padec zidu je sprožil obsežne in globoke spremembe v mednarodni skupnosti in zato se to leto označuje kot prelomnica v novejši evropski in tudi svetovni zgodovini, saj na svetu praktično ni bilo točke, ki se je posledice sprememb ne bi na nek način dotaknile - posledico so čutile tudi Srednja Amerika, Kitajska, Južna Afrika, Jugovzhodna Azija). V svojih posledicah je bila to zagotovo ena od revolucij v moderni zgodovini (Jazbec 2009, 4).

Družbene spremembe so bile globoke, vseobsegajoče in kontinuirane. Bili smo priča družbeni transformaciji. Lahko bi torej rekli, da gre po eni strani za zlom velikih, na socializmu utemeljenih večnacionalnih držav in njihovih družbenih sistemov, po drugi strani za sprostitev nakopičenih oziroma zadrževanih družbenih energij z velikimi potenciali (Jazbec 2009, 5).

Zato je razumljivo, da smo bili v prvih letih devetdesetih let posledično priča pojavu določenega varnostnega vakuuma, ki je bil po eni strani posledica silovitosti in hitrosti sprememb, po drugi strani pa določenega zamika v reagiranju zlasti mednarodnih organizacij pa tudi držav na novonastale, zlasti varnostne okoliščine (Jazbec 2009, 5).

S koncem hladne vojne se je upočasnil proces ekonomskega, diplomatskega, vojaškega in tehnološkega vzpona ZDA, s tem pa se je spremenila tudi geopolitična in geostrateška podoba celotnega sveta. Odprle so se nove možnosti za ofenzivno uporabo vojaške sile ZDA in njenih zaveznic za urejanje mednarodnih odnosov v novem mednarodnem redu. K temu (Balaban 2008, 25) so pripomogle tudi ekonomske integracije (Evropska unija (EU), NAFTA, LAFTA, APEC ...). Ekonomska sila ZDA je pri tem igrala pomembnejšo vlogo, saj so ZDA prisotne na vseh celinah (Balaban 2008, 25).

Še na nekaj ne smemo pozabiti. Leta 1989, v času propada komunističnih režimov, še nihče ni razmišljal, da bi srednjeevropske države postale članice Nata. Tako se je le-ta znašel pred odločitvijo, ki bi omogočila vstop v Severnoatlantsko zavezništvo nekdanjim članicam Varšavskega pakta. V letu 1994 je bila izdelana študija (Study on Nato Enlargement), ki je skušala ugotoviti, kakšne so možne posledice širitve zveze Nato. Sklepi so bili v prid širitvi, saj je bilo ugotovljeno, da bi sprejem novih članic skupaj z vsemi posledicami (političnimi, vojaškimi, gospodarskimi ...), pripomogel k doseganju temeljnega cilja zavezništva v smislu krepitve varnosti in stabilnosti na celotnem evro-atlantskem območju (Preoblikovani Nato 2004: 20). Študija je opredelila tudi tri načela, ki jih je Nato upošteval pri sprejemanju novih držav v svoje vrste, in sicer (Grizold, Ferfila 2000, 235):

- enake dolžnosti in pravice za vse države članice;
- nobena država, ki ni članica zveze Nato, nima pravice veta na sprejem ene ali več držav v članstvo;
- države kandidatke, ki so vpletene v meddržavne in/ali manjšinske spore, ne ustrezajo kriterijem za polnopravno članstvo v zvez.

3.2 ODNOSI PO KONCU HLADNE VOJNE

3.2.1 Otoplitev odnosov

Težnja po hegemoniji, nesposobnost reševanja medsebojnih sporov, neprestana politična, tudi vojaška, konfrontacija dveh povojnih velesil, ZDA in Sovjetske Zveze, ter posledično njunih blokov, so bile glavne značilnosti hladne vojne do srede osemdesetih let 20. stoletja (Urek 2008, 14), nato pa se je dogajanje začelo odvijati v drugo smer. Sovjetski predsednik Mihail Gorbačov je v tem času ugotovil, da bo težko kos nadaljevanju oboroževalne tekme glede na stanje v takratni Sovjetski zvezi. Novembra leta 1985 je prišlo do skupnega sestanka med ameriškim predsednikom Ronaldom Reaganom in sovjetskim predsednikom Mihailom Gorbačov v Ženevi. V pogovorih je bilo ugotovljeno (Urek 2008, 14):

- če bi prišlo do jedrske vojne, te nihče ne bi preživel, da varnosti ni mogoče zagotoviti le z vojaškimi sredstvi;
- da je potrebno jedrsko orožje zmanjšati za vsaj petdeset odstotkov (Urek 2008, 14). Na vrhu v Washingtonu decembra 1987 sta predsednika podpisala pogodbo o izločitvi vodljivih medcelinskih raket iz oborožitve, s katero sta se državi zavezali;
- da bosta umaknili in uničili vse jedrske rakete srednjega dosega, ki sta jih v desetletju pred tem namestili v Evropi.

Glavna vizija in cilj sovjetske zunanje politike, ki jo je v letih od 1985 do 1991 vodil Mihail Gorbačov, sta bila Evropski dom (Common European Home). Ob koncu osemdesetih let 20. stoletja je bila sovjetska gonja vse manj usmerjena v poskus izključitve ZDA oziroma v zmanjšanje njene vloge v Evropi. Vse bolj pa so si prizadevali za ohranjanje lastne prisotnosti in udeležbe v evropskem prostoru. V to jih je prisilil slab ekonomski položaj ter neuspeli reformni programi perestrojke, zaradi česar je bila SZ prisiljena iskati finančno pomoč pri zahodnih državah. Prisotnost SZ v Evropi je Gorbačov opravičeval z dejstvom, da je SZ zgodovinsko, kulturno in civilizacijsko povezana z Evropo. Prav tako je vztrajno trdil, da so ZDA »naravni del« Evrope. Mnogi analitiki so menili, da je to bila le

taktična poteza, oblikovana z namenom utišati tiste, ki so si zastavljali vprašanje, ali je tudi SZ res del Evrope (Smith 2006, 5).

3.2.2 Partnerstvo za mir – PzM

Program Partnerstvo za mir (PzM) je bil sprožen januarja 1994, ko je prišlo do sodelovanja med državami članicami Severnoatlantskega sveta in drugimi državami članicami OVSE. Program PzM vključuje skupne vojaške vaje in urjenje, ima pa tudi pomembno politično razsežnost, saj vsaki dejavni članici PzM, ki ocenjuje, da je njena varnost ogrožena, omogoča posvetovanje z Natom (Ministrstvo za zunanje zadeve 2011b). Druga področja, na katerih poteka sodelovanje, pa so civilno-vojaška razmerja ali uresničevanje procesa periodičnega obrambnega načrtovanja in ocenjevanja, oblikovanega v skladu z Natovimi izkušnjami na tem področju.

Program Partnerstva za mir (PzM) je prva oblika institucionaliziranega vojaškega sodelovanja med Natom in nekdanjimi članicami Varšavskega pakta, ter med Natom in nevtralnimi in drugimi evropskimi državami (Grizoid, Ferfila 2000, 231). Namenom sodelovanja pa je spodbujanja varnosti in stabilnosti v svobodni in nedeljeni Evropi.

Vsaka partnerica prevzame številne daljnosežne politične obveznosti za ohranitev demokratične družbe, izpolnjevanje obveznosti iz Ustanovne listine Združenih narodov, Splošne deklaracije o človekovih pravicah, Helsinške sklepne listine ter mednarodnih sporazumov o razoroževanju in nadzoru nad orožjem, obveznosti za ohranjanje načel mednarodnega prava, reševanje sporov po mirni poti, vzdrževanje groženj ali uporabe sile proti drugim državam, spoštovanje obstoječih meja ter mirno reševanje sporov (Preoblikovani Nato 2004, 16).

Junija 1994 je podpisan sporazum o PzM med Rusijo in Natom. S tem podpisom je Rusija želela vplivati na proces širitve Nata. Ruska stran je PzM smatrala kot uporaben način podpiranja vojaškega sodelovanja z različnimi državami ter sodelovanja in priprav na mirovne operacije in vzajemno zaupanje. Ruske mirovne sile so skupaj z Natovimi delovale na Balkanu od leta 1996 pa vse do umika poleti 2003 (Preoblikovani Nato 2004, 25). Tako so prvič v zgodovini zavezniške in ruske sile z ramo ob rami sodelovale v večnacionalni vojaški operaciji (Priročnik o zvezi Nato 2001, 80). Prav tako je imela Rusija veliko diplomatsko vlogo pri prizadevanjih za ustavitev konflikta na Kosovu.

3.2.3 Svet Nata in Rusije

Na osnovi rimske deklaracije, z naslovom *Odnosi med Natom in Rusijo: nova raven kakovosti (NATO-Russia Relations: A New Quality)*, iz maja 2002 je bil oblikovan Svet Nata in

Rusije, kjer je bil boj proti terorizmu opredeljen kot ključno področje praktičnega sodelovanja. Deklaracija je vzpostavila tudi nove mehanizme in postopke za sodelovanje, kar je pomagalo izboljšati razumevanje in približevanje med zaveznicami in Rusijo (Nato Review 2005).

Svet Nata in Rusije naj bi predstavljal glavni forum napredka odnosov med Natom in Rusijo (Nato informativne strani 2009). Deluje na podlagi soglasja. Prizadeva si za spodbujanje stalnega političnega dialoga o varnostnih vprašanjih in zgodnjega prepoznavanja nastajajočih problemov, določitev skupnih pristopov ter razvoj praktičnega sodelovanja in izvajanje skupnih operacij. Predseduje mu generalni sekretar Nata. Svet se sestaja mesečno na ravni stalnih predstavnikov in vojaških predstavnikov, dvakrat letno na ravni obrambnih in zunanjih ministrov ter priložnostno na vrhunski ravni – predsedniki držav in vlad (Nato informativne strani 2009).

Politični pomen Sveta Nata in Rusije je za Moskvo postal očiten po tragediji v šoli v Beslanu septembra 2004, v kateri je umrlo 344 civilistov, od tega 186 otrok. Svet Nata in Rusije je bil prvi mednarodni organ, ki je sprejel izjavo, v kateri je odločno in nedvoumno obsodil dogodke in jih opisal kot zločin in neposredno grožnjo naši skupni varnosti, skupnim demokratičnim vrednotam in temeljnim človekovim pravicam in svoboščinam. Potrdil je tudi svojo odločenost, da okrepi skupna prizadevanja za boj proti terorizmu. Takrat so visoko cenili tudi solidarnost pokazale ostale članice Sveta Nata in Rusije, in tudi izraze podpore s strani generalnega sekretarja Nata (Nato informativne strani 2009).

V Ljubljani je med 27. junijem in 1. julijem 2005 pod okriljem Sveta Nata in Rusije potekala mednarodna konferenca za analizo izkušenj, pridobljenih iz nedavnih terorističnih napadov. Na njej so se zbrali predstavniki organov pregona, reševalnih in zdravstvenih služb iz držav članic Sveta, ki so bili vključeni v operacije odziva na teroristične napade, kar jim je dalo možnost, da so svoje praktične izkušnje iz preprečevanja terorističnih dejavnosti, obvladovanja posledic in ravnanja v primeru zajetja talcev delili z drugimi. Čeprav so razprave na strokovni ravni za razvoj učinkovitih protiterorističnih strategij pomembne, pa mora sodelovanje v boju proti terorizmu iti dlje od analize na papirju. Prav zato so bile v skupnih vajah nekatere študije in ocene preverjene v praksi. Mednje spada vaja Kaliningrad 2004, katere namen je bil preskusiti postopke za idealno porazdelitev dolžnosti pri obvladovanju posledic nesreče večjih razsežnosti, ter Avaria 2004, kjer so preskusili ukrepe za zagotavljanje varnega skladiščenja jedrskega orožja (Nato informativne strani 2009).

Zveza Nato in Rusija sta z ustanovitvijo Sveta praktično povečala sodelovanje na vojaškem področju. V letu 2004 sta imeli 57 skupnih vaj in projektov, medtem ko sta jih v

letu 2002 imela 7 (Urek 2008, 55). Zavezništvo in Rusija sta med drugim tudi sodelovala v skupnih vajah civilnega kriznega upravljanja v Noginsku, kot odgovor na namišljeni teroristični napad z uporabo kemičnega orožja, pri izdelavi skupnih ocen o ogroženosti čet v mirovnih misijah na Balkanu in ogroženosti civilnega letalstva pred terorističnimi napadi, pri sporazumu o podmorniškem reševanju ter načrtu za temeljito oceno grožnje pred širjenjem orožja za množično uničenje (Urek 2008, 55).

V letu dni po ustanovitvi se je Svet soočil tudi z dogodki, ki bi lahko predstavljali potencialno nesoglasje (Urek 2008, 55). Eden med njimi je bil vrh zveze Nato novembra 2002 v Pragi, kjer je bila naznanjena nova širitev zavezništva s kar sedmimi novimi državami, med katerimi so bile kar tri baltske in bivše sovjetske države Latvija, Litva in Estonija. Rusija je v splošnem njihovo povabilo sprejela dokaj mirno in se tudi udeležila zasedanja Sveta Nato-Rusija na vrhu v Pragi. Ob drugi širitvi zavezništva proti vzhodu po koncu hladne vojne je generalni sekretar zveze Nato lord George Robertson ruskemu predsedniku Vladimirju Putinu zagotovil, da načrtovana širitev zavezništva ni usmerjena proti ruskim interesom (Urek 2008, 55). Skrb ruskega predsednika je bila predvsem v tem, da širitev ne bi spodkopala interesov ruske nacionalne varnosti, z morebitnim nameščanjem zavezniških enot v novih državah članicah zavezništva (Nato Review 2000).

4 PODROČJA SODELOVANJA NATO–RUSIJA

4.1 BOJ PROTI TERORIZMU

Dogovor o oblikovanju letnega akcijskega načrta o terorizmu, ki je bil sklenjen na srečanju Sveta Nata in Rusije na carigraskem vrhu junija 2004, je pomenil preobrat v razvoju sodelovanja Nata in Rusije v boju proti terorizmu. Na podlagi tega so decembra 2004 zunanji ministri članic Sveta Nata in Rusije sprejeli obsežen Akcijski načrt Nata in Rusije na področju terorizma, v katerem so določili strategijo za preprečevanje terorizma, boj proti terorističnim dejavnostim in obvladovanje posledic terorističnih dejanj. V boju proti teroristični grožnji tako zdaj prehajamo od izjav o nameri in vaj k proučevanju možnosti za praktične ukrepe, vključno z uporabo vojaških sredstev (Nato Review 2005).

Še en pomemben sestavni del partnerstva v Svetu Nata in Rusije na področju protiterorizma je sodelovanje v boju proti trgovanju z drogami v Afganistanu (Nato Review 2005). To je pomembno predvsem zato, ker se vse prepogosto teroristične skupine financirajo s pomočjo drog. Na številnih strokovnih sestankih na to temo so bila opredeljena naslednja področja sodelovanja: izmenjava informacij, tudi zaupnih, usposabljanje strokovnjakov za enote za boj proti drogam ter praktična podpora službam za boj proti drogam v Afganistanu in državah, ki ležijo na srednjeazijski tranzitni poti. V tem trenutku poteka pilotni projekt, katerega cilj je usposobiti strokovnjake v enotah za boj proti drogam v teh državah, in sicer s pomočjo mobilnih ekip za usposabljanje na terenu in obstoječih centrov za usposabljanje, kot je na primer center v ruskem Domodedovu (Nato Review 2005).

Posebni vidiki boja proti terorizmu so tudi ključni cilj dejavnosti na drugih področjih sodelovanja v okviru Sveta Nata in Rusije, kot so civilno ravnanje v izrednih razmerah, neširjenja jedrskega orožja, upravljanje zračnega prostora, protiraketnega štita, obramba reform in znanstveno sodelovanje (Nato Handbook 2006, 213).

4.2 VOJAŠKO SODELOVANJE

Pomembno področje proučevanja je tudi vojaško sodelovanje. Za obravnavanje te teme in razvoj praktičnih priporočil za skupne ukrepe so bile organizirane že tri konference na visoki ravni na temo vloge vojske v boju proti terorizmu, in sicer v Norfolku v ameriški državi Virginiji, v Rimu in v Moskvi (Nato Handbook 2006, 213). Še eno področje je uporaba nesmrtonosnega orožja za boj proti terorizmu (Nato Review 2005). Pod okriljem Konference nacionalnih direktorjev za oborožitev so bile organizirane razstave in predstavitve novih tehnologij, ki so jih razvila ruska in zahodna podjetja in ki bi jih lahko uporabili v pro-

titerorističnih operacijah. Poleg tega so protiteroristična vprašanja tudi predmet študije v okviru Pobude za sodelovanje v zračnem prostoru (Cooperative Airspace Initiative), ad hoc delovnih skupin za protiraketno obrambo vojskovališč in za preprečevanje širjenja orožja za množično uničevanje ter skupine strokovnjakov za jedrska vprašanja (Nato Review 2005).

Neposredno po izgubi ruske jedrske podmornice Kursk, v avgustu 2000, je skupno sodelovanje zajelo tudi reševanje posadk podmornic. Okvirni sporazum je bil podpisan februarja 2003 in predstavlja pomemben korak pri standardizaciji postopkov iskanja, reševanja, sodelovanja pri razvoju opreme, izmenjavi informacij ter izvajanju skupnih vaj za preverjanje postopkov reševanja (Nato Handbook 2006, 213).

4.3 SODELOVANJE V AFGANISTANU

Avgusta 2003 je Nato prevzel odgovornost za Mednarodne varnostne sile za pomoč (ISAF) IV v Afganistanu, da bi pomagal prehodni afganistanski vladi pri ustvarjanju varnega okolja za prebivalce Kabula in okoliškega območja. Država poskuša okrevati po dveh desetletjih državljsanske vojne in nedavne uničujoče vladavine talibanov, ki so dajali zatočišče teroristom. Nato se je obvezal, da bo v Afganistanu ostal, dokler ga bodo tam potrebovali (Preoblikovani Nato 2004, 33).

Rusi nimajo nobenega razloga za kakršno koli privoščljivost zaradi težav, ki jih imata Nato in ZDA v Afganistanu. Če mednarodna skupnost ne bo uspela stabilizirati te države, se bo Moskva soočila z vnovično vstajo talibanov, ki bodo ogrožali občutljivo južno mejo Rusije s srednjo Azijo. Zato obstaja jasna potreba po tesnejših posvetovanjih med Rusijo in Zahodom o tem, kako onemogočiti islamske skrajneže. Pomoč zmernim silam, da zadržijo Kabul in afganistanske province, je precej boljša alternativa kot pa ponovno vzpostavljanje Severne koalicije v Taloqanu (Nato Review 2007).

ZDA so v vojni proti talibanom kljub uporabi 5. člena Washingtonske pogodbe nujno potrebovale podporo in pomoč Rusije, ki je imela še vedno vpliv na države v neposredni bližini Afganistana, kot so Tadžikistan, Kirgizistan in Iran. Prav tako Rusija razpolaga z vojaškimi bazami in enotami v bližini Afganistana. Rusija ima še vedno velik vpliv na vsaj nekaj političnih režimov v centralni Aziji, kot na primeru Tadžikistana, ter močan interes za obvladovanje groženj s strani talibanov (Balaban 2008, 52).

Vsaj trije razlogi govorijo v prid sodelovanja Rusije in ZDA v Afganistanu. Prvič, v primeru, da se Rusija ne bi povezala z ZDA v protiteroristični koaliciji, bi to storile centralnoazijske države, s tem pa bi Rusija izgubila vpliv na tem območju, saj bi Zahod z lahkoto začel uveljavljati svoje interese. Drugi razlog je v dejstvu, da je s članstvom v že omenjeni

koaliciji legitimno opravičila svoje operaciji v Čečeniji (Balaban 2008, 53). Tretji razlog je nafta. Rusija razpolaga z velikimi količinami tega naravnega bogastva in tako lahko konkurira arabskim državam, ki so del svojega ugleda izgubile z islamskimi skrajneži. Rusija se je s pridružitvijo protiteroristični koaliciji nadejala, da bo Zahod za svoje potrebe raje začel odkupovati nafto od nje (Balaban 2008, 53).

Ko so ZDA pričele s kampanjo proti talibanom in Al Kaidi v Afganistanu, je Moskva odprla tudi ruski zračni prostor za letala ZDA in s tem utrdila vojaško sodelovanje v Severno-atlantskem zavezništvu.

5 OBRAMBNI ŠČIT – NOVA OBLIKA SODELOVANJA

Ideja o oblikovanju »strateškega protibalističnega ščita« kot obrambnega ščita pred jedrskimi izstrelki, je v resnici ponovna obuditev ideje ameriškega predsednika Ronalda Reagana iz obdobja hladne vojne, poznanega pod imenom »Vojna zvezd« (Žabkar 2001, 30). Do ponovne zaostitve v odnosih med Združenimi državami Amerike (ZDA) in Rusko federacijo (RF) je prišlo zaradi načrtov Pentagona, ki so predvidevali namestitvev prestreznih raket na Poljskem in postavitev sodobnega radarskega sistema na Češkem. Ameriška administracija je svoje zahteve o vzpostavitvi obrambnega ščita opravičevala z morebitno grožnjo iranskih raket. V teh načrtih pa je Rusija videla novo oboroževalno tekmo in posledično novo hladno vojno (Balaban 2008, 61). Načrti ameriške protibalistične obrambe ne spadajo ravno pod okrilje Nata, a vendarle predstavljajo tveganje v odnosih med Natom in Rusijo (Balaban 2008, 62).

Do presenečenja je prišlo pred vrhom skupine G8 med 6. in 8. junijem 2007 v Heiligendammu v Namčiji na sestanku med ruskim predsednikom Putinom in ameriškim predsednikom Bushem, ker je Putin predlagal skupni protiraketni sistem. V kasnejših srečanjih je Putin predlagal, da bi tak sistem nadzoroval Bruselj, ter možno uporabo ruskih radarjev na jugu RF (Balaban 2008, 64). Sodelovanje bi se lahko s pomočjo Sveta Nata in Rusije razširilo tudi na druge članice Nata.

Čeprav načrti ameriške obrambe pred balističnimi izstrelki ne spadajo v Nato, pa vsekoro predstavljajo tako tveganje kot tudi priložnost za razvoj odnosa med Natom in Rusijo. Tveganje je v tem, da če bodo ZDA izključile Rusijo, bi se protizahodni trendi v ruski varnostni in obrambni politiki lahko zaostriili, kar nikakor ni cilj Washingtona. Priložnost za razvoj pa je v tem, da če bi to vprašanje uporabili za vnovično ožvitev sodelovanja na področju orožja za množično uničevanje, bi to okrepilo medsebojno zaupanje. Pripeljalo bi do boljšega sodelovanja v zvezi z izvorom zaznanih groženj, in sicer z iranskim raketnim in jedrskim programom.

Ščit naj bi vzpostavili v desetih letih in naj bi zaveznike stal okoli 200 milijonov evrov. Sistem bo temeljil na ameriških prestreznih raketah in radarjih ter evropskih protiraketnih sistemih, medtem ko bo Nato poskrbel za povezljivost teh sistemov (MMC RTVSLO/STA 2010).

Avgusta 2009 so v širšo javnost prišle informacije, da načrtujejo ZDA »sprejemljivejšo« različico protiraketnega ščita v Evropi, kar pa naj bi v skrajni fazi pomenilo tudi spremembo izbranih sistemov, pa tudi lokacij njihove razporeditve (Dakič, 2009). Med Bushevo administracijo je evropski element protiraketnega ščita obsegal radarsko postajo na Češ-

kem in deset lanserjev protiraketnih raket na Poljskem. Kot nove (alternativne) lokacije se omenjajo Balkan, Turčija in Izrael. Sredi septembra je Washington te informacije tudi uradno potrdil. ZDA so s tem le prilagodile in naredile predvsem sprejemljivejši protiraketni ščit za Rusijo, ki mu že od vsega začetka ostro nasprotuje. K reviziji ameriške strategije obrambe pred balističnimi raketami v Evropi sta vsekakor prispevala predvsem dva dejavnika (Dakič, 2009). Prvič dejansko ali pa potencialno v tem trenutku grožnja Evropi pomenijo iranske balistične rakete kratkega in srednjega dosega in ne velikega dosega, kot je trdila Busheva administracija (razvojni program slednjih je v Iranu precej bolj v povojih, kot so domnevali in ocenjevali obveščevalni viri), in drugič, ZDA so v preteklih letih na področju razvoja protiraketne obrambe dosegle veliko več, kot so sprva lahko sploh pričakovale (Dakič, 2009).

Po navedbah ameriškega obrambnega ministrstva ima sprejemljivejši načrt razvoja evropskega elementa protiraketnega ščita po novem vsebinsko ter časovno opredeljene štiri faze. S prvo fazo približno do leta 2011 bo potrebno analizirati in prerazporediti obstoječe zmogljivosti protiraketne obrambe za zagotovitev varnosti evropskim zaveznikom in ameriškim silam v Evropi (protiraketni sistemi, nameščeni na izbranih križarkah razreda ticonderoga in rušilcih razreda arleigh burke, mornariško in kopensko radarsko omrežje). Z drugo fazo do leta 2015 naj bi v operativno uporabo prišli še zmogljivejši mornariški in kopenski protiraketni sistemi, s tretjo fazo do leta 2018 pa bi naj v operativno uporabo prišli napredni protiraketni sistemi (npr. SM-3 blok IIA), ki bi se lahko učinkovito kosali tudi z balističnimi raketami srednjega dosega. S četrto fazo, po ocenah okoli leta 2020, pa naj bi bilo vzpostavljeno bolj kompleksno ter povezano omrežje senzorjev in nosilcev protiraketnih orožij (npr. SM-3 blok IIB), ki bi lahko zagotavljala tudi obrambo pred medcelinskimi balističnimi raketami oziroma raketami velikega dosega. Novost novega načrta je tudi sodelovanje znotraj zveze Nato in z Rusijo, kar je predsednik Dimitrij Medvedev že označil za veliko »odgovornejši pristop« ZDA v zagotavljanju globalne varnosti (Dakič, 2009).

5.1 AMERIŠKA PROTIJEDRSKA POLITIKA

Združene države Amerike so v letu 2010 objavile novo strategijo uporabe jedrskega orožja, tretjo od konca hladne vojne, v katero so zapisale ožjo definicijo razmer, v katerih bi bile pripravljene poseči po najbolj uničevalnih izumih človeštva (Brstovšek 2009).

Sedanji predsednik ZDA Barak Obama je že leta 2008 v Pragi napovedal vizijo sveta brez jedrskega orožja in obljubil politiko, ki bo k temu stremela. Nova jedrska strategija določa, da Združene države z jedrskim orožjem ne bodo grozile in ga ne bodo uporabile proti državam, ki ga nimajo, so podpisnice sporazuma o neširjenju jedrskega orožja in materiala, ter spoštujejo svoje obveznosti. V praksi to pomeni, da sem niso vštete denimo

Severna Koreja, prav tako ne Izrael, Pakistan in Indija, ki niso podpisale sporazuma o neširjenju jedrskega orožja in materiala, in očitno niti Iran, ki je sporazum o neširjenju jedrskega orožja in materiala sicer podpisal, a naj ne bi spoštoval njegovih določil o preglednosti jedrskega programa in zunanjem nadzoru (Brstovšek 2009).

Sicer pa ZDA v strategiji govorijo o temeljito drugačnih razmerah v svetu v času od konca hladne vojne in drugačnih odnosih z Rusijo, pa tudi Kitajsko, čeprav njene jedrske namere po ocenah Washingtona ostajajo nejasne. Po ocenah Bele hiše največjo grožnjo predstavlja jedrski terorizem (Brstovšek 2009).

Ameriški obrambni minister Robert Gates je zagotavljal, da nov sporazum v ničemer ne omejuje ameriških načrtov o protiraketnem ščitu, medtem ko je ruski zunanji minister Sergej Lavrov poudarjal, da si Moskva pridržuje pravico, da enostransko odstopi od sporazuma, če bi ZDA prestopile »razumno« mejo v razvoju protiraketnega ščita, še posebej, ko gre za načrte, povezane z njegovimi elementi, predvidenimi za namestitve v Evropi. Z novim sporazumom naj bi obe državi zmanjšali svoj trenutni jedrski arzenal za približno trideset odstotkov. Trenutno je jedrski arzenal Ruske federacije in ZDA še vedno izredno obsežen. Temelji na tako imenovani jedrski triadi, ki obsega: medcelinske balistične rakete (ICBMs - Intercontinental Ballistic Missiles), podmorniške balistične rakete (SLBMs - Submarine Launch Ballistic Missiles) na strateških jedrskih podmornicah (SLBM) in orožja, ki jih nosijo strateški bombniki (Strategic Bombers) (Dakič 2010).

5.2 NOVI STRATEŠKI KONCEPT NATA

Vrh zveze Nato na Portugalskem je novembra 2010 sprejel novi Strateški koncept (NSK) . Strateško okolje in Nato sta se v 10 letih, odkar je bil sprejet še veljavni strateški koncept, zelo spremenila.

Strateški koncept Nata (NSK) je dokument, ki določa širši okvir programske politike za delo zavezništva. Dokument je osrednji del Nato "aquisa" in politično gledano drugi v hierarhiji aktov zavezništva, takoj za Washingtonsko pogodbo. Sedaj veljavni koncept iz leta 1999 (t.i. Strateški koncept zveze Nato) je Natovo strategijo prilagodil okoliščinam v obdobju po hladni vojni. Ohranil je zagotovilo iz 5. člena (kolektivna obramba), a hkrati priznal, da so za učinkovito kolektivno obrambo potrebni ukrepi, drugačni od tistih, zasnovanih za čas hladne vojne in obdobje takoj po njej. Upošteval je grožnje, ki so jih predstavljale »malopridne« in propadle države, širjenje orožja za množično uničevanje in druge grožnje, kot so etnični ali verski spori. Ta koncept je nastal pred terorističnim napadom na ZDA 11. septembra 2001, ki je v veliki meri spremenil pogled mednarodne skupnosti na pojem varnosti, kot tudi pred posredovanjem Zavezništva v Afganistanu in Iraku. V letu 1999 so

bile operativne izkušnje Zavezništva omejene pretežno na Balkan. Kasneje je začel Nato prevzemati celo vrsto zelo različnih nalog in danes je vključen v operacije ne le v Evropi, ampak tudi v Afriki, Aziji in Sredozemlju (Ministrstvo za zunanje zadeve 2011a).

Danes se Nato sooča s precej drugačnimi strateškimi izzivi kot v preteklosti. Predvsem pa se mora, če želi zadovoljiti varnostne potrebe svojih članic, ukvarjati tako z novonastalimi globalnimi grožnjami, npr. s terorizmom, kibernetiko in energetske varnostjo, klimatskimi spremembami, migracijami, širjenjem orožja za množično uničevanje, kot tudi z novonastalimi oblikami odzivanja nanje, kot so npr. krizno upravljanje, operacije v podporo miru ("Stabilization and Reconstruction Operations") in raketna obramba ("Missile Defence"). Čeprav so od sprejema zadnjega koncepta zaveznice pripravile pomembne dokumente, vključno z Vojaškim konceptom za obrambo pred terorizmom, Partnerskim akcijskim načrtom proti terorizmu ter Akcijskim načrtom Rusije in Nata na področju terorizma, še vedno obstaja potreba po posodobitvi splošne ocene tveganja ter prilagoditvi potrebne zmogljivosti in strategije (Ministrstvo za zunanje zadeve 2011a).

Nov strateški koncept bo temeljni dokument, ki bo usmerjal Zavezništvo. Obenem pa mora biti tudi berljiv in v razumljivem jeziku izraziti zavezniške vrednote in obstoječe grožnje. Poleg tega mora določiti koncepte, s katerimi bo Zavezništvo postalo prožnejša organizacija, ki se bo lažje spopadala z nastajajočimi izzivi. (Nato Review 2009).

5.3 SODELOVANJE RUSIJE PRI RAZVOJU OBRAMBNEGA ŠČITA

Sodelovanje pri obrambi pred balističnimi izstrelki ne bo enostavno, vendar vsekakor velja poskusiti. In prav skupni sistem, ki bi uporabljal ruske radarje in zmogljivosti za odkrivanje in slonel na izmenjavi informacij, je vsebina predloga, ki ga je pred kratkim kot alternativo zdajšnjim ameriškim načrtom ponudil Vladimir Putin. Poleg tega bi bila lahko trenutna skupna prizadevanja Nata in Rusije na področju protiraketne obrambe zgled za morebitno sodelovanje ZDA in Rusije na tem področju in hkrati podlaga za bolj povezan in celovit pristop k oblikovanju protiraketne obrambe v Evropi. Tudi vprašanje jedrskega orožja srednjega dosega, ki je v skladu s Sporazumom o prepovedi jedrskih raket srednjega dosega (INF) iz leta 1987 prepovedano, a ga zdaj ruski predstavniki znova omenjajo, je razlog za tesno posvetovanje med Rusijo in Natom, ki naj bi okrepilo medsebojno zaupanje in preprečilo destabilizacijsko oboroževalno tekmo (Nato Review 2007).

Že od začetnih načrtov je Rusija nasprotovala vzpostavitvi ščita v Evropi, saj je v tem videla grožnjo svoji nacionalni varnosti, pri čemer je ZDA in Nato niso uspeli prepričati, da je ščit namenjen za obrambo pred morebitnimi raketnimi napadi "malopridnih" držav, kot je na primer Iran.

Rusija je sredi oktobra 2010 obnovila pogovore o načrtovanem evropskem protiraketnem ščitju, kjer je poudarila, da želi enakopravno vlogo v njegovem razvoju. Po mnenju ruskega obrambnega ministra Anatolija Serdjukova je najbolj pomembno najprej opredeliti realne grožnje Evropi, takoj zatem pa tudi enakopravno vlogo Rusije v načrtovanem evropskem protiraketnem ščitju.

Zveza Nato upa, da bi bili ruski zadržki preseženi s širšim protiraketnim ščitom, v katerem bi svojo vlogo dobila tudi Moskva. Washington izjavlja, da je evropski element ameriškega protiraketnega ščita usmerjen le proti tako imenovanim odpadniškim državam in ne Rusiji ter da njegova vloga ni porušiti strateškega ravnovesja med ZDA in Rusijo. Prav na osnovi tega je Rusija proučila idejo o možnostih aktivne vloge v evropskem protiraketnem ščitju, vendar se zdi, da je še vedno največ razhajanj pri oceni potencialnih groženj Evropi. Moskva ni enakega mnenja kot Washington in nekatere zahodne prestolnice, da je iranski jedrski program dejansko neposredna grožnja Evropi in zvezi Nato

Nekdanji nasprotniki iz hladne vojne so se na vrhu zveze Nato novembra 2010 v Lizboni sicer načelno uspeli dogovoriti, da bodo preučili možnosti za sodelovanje v razvoju »skupnega« evropskega protiraketnega sistema, vendar ostaja opredelitev dokaj kompleksnih podrobnosti še nedorečena. Kot je poudaril generalni sekretar zveze Nato, je omenjeni dogovor prvi med Severnoatlantskim zavezništvom in Rusijo, ki zadeva konkretno sodelovanje s področja zagotavljanja varnosti obeh strani, ter dodal, da je sodelovanje na področju protiraketne obrambe med drugim pomemben politični premik v celovitih varnostnih odnosih z Rusijo (Revija Obramba 2011). Kot vse kaže, bi lahko bilo sodelovanje med zvezo Nato in Rusijo na področju protiraketne obrambe verjetno izvedljivo le na področju zbiranja in izmenjave podatkov o razmerah v zračnem prostoru. Vsekakor gre še za številna nedorečena in kompleksna, vendar za učinkovito delovanje v praksi nujna vprašanja, na katera je treba nedvoumno odgovoriti (Revija Obramba 2011).

5.4 VPLIV OBRAMBNEGA ŠČITA NA RAZVOJ SVETOVNE VARNOSTI

Protiraketna obramba za zaščito mest in ozemlja članic Nata naj bi načeloma okrepila odvracanje pred raketnimi izstrelki, omogočila Zavezništvu, da premosti krize z večjo neomajnostjo in solidarnostjo in bi (morda v nekaterih primerih) celo odvrnila nasprotnike od nabave balističnih izstrelkov, ki bi jih lahko uporabili kot grožnjo državam članicam Zavezništva. Protiraketna obramba bi lahko okrepila, saj bi se nasprotnik moral soočiti s tveganjem operativnega poraza v napadu, pa tudi z možnostjo Natovega povračila. Z obrambo pred takimi balističnimi izstrelki bi zaveznice lahko bolj svobodno razmišljale o možnostih, ki ne pomenijo nujno preventivnega ukrepanja proti nasprotnikom. Taka obramba bi lahko pomagala zaveznicam doseči soglasje o strategiji v krizi in bi jih v času konflikta povezo-

vala. Zmogljivosti protiraketne obrambe bi lahko v krizi zagotovile tudi možnosti za signaliziranje. Vlade članic Nata bi lahko uporabile možnost zvišanja ravni pripravljenosti za protiraketno obrambo in s tem v svet poslale sporočilo o svoji usklajenosti, odločenosti in pripravljenosti. Uporaba protiraketnih izstrelkov Patriot za zaščito Izraela pred iraškimi napadi z izstrelki leta 1991 je pokazala, da je protiraketno obrambo možno uporabiti za umirjanje sporov, omejevanje konflikta in obvladovanje krize (Yost 2006).

5.5 PRED KOM NAS BO VAROVAL OBRAMBNI ŠČIT

Administracija predsednika Busha je imela namen z izgradnjo obrambnega ščita vzpostaviti obrambo pred raketnimi napadi držav, kot sta Severna Koreja in Iran. Prav zaradi tega ZDA želijo postaviti del svojega protiraketnega ščita v Evropi, ker bi na Poljskem postavili prestrezne rakete in na Češkem radarsko postajo. Tej ideji pa ostro nasprotuje Rusija, ki trdi, da bi to ogrozilo njeno varnost in porušilo krhko ravnotežje moči med svetovnim velesilama. Ostale komponente nastajajočega protiraketnega sistema bi bile nameščene na morju, v zraku in vesolju (MMC RTVSLO/STA 2007).

Leta 2007 je ameriška nacionalna obveščevalna služba verjela Iranu, da je prekinil z jedrskim programom, medtem ko so bili drugi glede tega skeptični, še zlasti to velja za ZRN in Izrael. Obveščevalna dejavnost je vedno zelo nezanesljiva in dvomljiva in občasno lahko privede tudi do napačne ocenitve, kakor se je to zgodilo v primeru leta 1962, ko so bili prepričani, da na Kubi ni nameščenih ruskih raket (Revija obramba 2008).

Za Irak je veljalo, da ima orožje za množično uničenje, letalske sile iranske redne vojske in revolucionarne garde pa so relativno šibke in njihove balistične rakete severnokorejske proizvodnje niso preveč natančne. Kljub temu pa lahko izstrelijo konvencionalne rakete na katero od držav v zalivu in ji povzročijo gmotno škodo z zadetkom naftnih in/ali drugih gospodarskih objektov (Revija obramba 2008).

»Natova glavna naloga - varovanje 900 milijonov ljudi v njegovih članicah pred napadi - se ne sme nikoli spremeniti, vendar pa se je treba pred sodobnimi grožnjami braniti s sodobno obrambo,« je poudaril šef Nata. Ameriški obrambni minister Robert Gates je povedal, da obstaja "široko strinjanje" glede načrtov za protiraketno obrambo in glede ocene, da so stroški "razmeroma skromni" (Siol Svet 2010).

6 ZAKLJUČEK IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ

Terorizem je danes tisti nasprotnik, kjer so še tako zagrizeni nasprotniki (Rusija in ZDA) našli skupnega sovražnika, in se odločili za aktivno sodelovanje. Čeprav v odnosih Nata in Rusije obstaja več interesnih področij, je boj proti mednarodnemu terorizmu prioriteta točka medsebojnega sodelovanja. Izmed vseh področij sodelovanja je vsekakor potrebno izluščiti štiri najpomembnejša: krizni menedžment, sodelovanje na področju boja proti terorizmu, preprečevanje širjenja orožja za množično uničevanje in protiraketna obramba.

Sodelovanje med Natom in Rusijo pri izgradnji obrambnega ščita je pomembno in potrebno za vzdrževanje ter krepitev sedanje in prihodnje varnostne arhitekture današnje Evrope. Obramba pred balističnimi izstrelki v Evropi po eni strani predstavlja tveganje v odnosih med Natom in Rusijo. Najprej zato, ker bolj ali manj spadajo v domeno ameriških načrtov, in pa tudi zato, ker bi izključitev Rusije iz globalne obrambno-varnostne politike lahko povzročila *protizahodni trend* v ruski politiki. Priložnost sodelovanja je treba iskati tudi v kreptvi medsebojnega zaupanja, definiranja izvora zaznavnih grožen, ter vzdrževanju strateškega ravnovesja med ZDA in Rusijo. Vprašanje obrambnega ščita je tudi politično vprašanje. Nato niti Washington si v tem obdobju ne želita zaostrovanja v odnosih. Skozi proučevanje dostopne literature je moč ugotoviti, da v realnosti *obrambni ščit* predstavlja evropski element ameriškega protiraketnega ščita, ki je namenjen odpadnim državam, ki niso podpisale sporazuma o neširjenju jedrskega orožja in materiala. Rusija si želi enakopravnejšo vlogo v razvoju evropskega protiraketnega ščita, čeprav je ZDA niti Nato nista prepričala, da je ščit namenjen obrambi pred napadi »malopridnih« držav, kot sta na primer Irak in Severna Koreja. Če gledamo dosege raket imenovanih dveh držav ter njihovo smer leta do Evrope, je vprašanje Rusije upravičeno. V obzir moramo vzeti tudi to, da je Rusija največja država in pokriva precejšen del severne Evrazije, da poseduje velike zaloge mineralnih in energetskega virov in ima vplivno vlogo v svetu. Na osnovi teh dejstev *potrjujem* postavljeno hipotezo.

Natov strateški koncept je usmerjevalni dokument zavezništva, ki opredeljuje tako novo nastale grožnje kot tudi nove oblike odzivanja na nje. Novi strateški koncept opredeljuje tudi raketno obrambo – Missile Defence. Opredeljuje tudi, da mora zavezništvo postati prožnejše pri spopadih z nastajajočimi izzivi. Nov strateški koncept naj bi poskušal upoštevati tako stališča ZDA kot evropskih članic. Po eni strani daje tako poudarek pomenu kolektivne, ozemelske obrambe, ter možnost dinamičnega in prilagodljivega zavezništva, ki naj bi se tako spoprijel s sodobnimi grožnjami, ob tem pa ohranja tudi komponento zadrževanja z jedrskim orožjem, kar ugaja ZDA. Voditelji na lizbonskem vrhu Nata leta

2010, kjer je bil sprejet novi strateški koncept, so potrdili oblikovanje sistema protiraketne obrambe v Evropi za zaščito vseh Natovih članic, pri katerem naj bi, na še zdaj nedefiniran način, sodelovala tudi Rusija. *"Jutri se veselimo skupnega dela z Rusijo, da bi zgradili sodelovanje na tem področju in se strinjali, da delimo mnogo skupnih groženj,"* je dejal ameriški predsednik Barack Obama. Na osnovi teh dejstev *potrjujem* slednjo hipotezo, ki pravi *»Pomemben vpil pri nadaljnjem sodelovanju ima novi strateški koncept Nata«*.

Pri razvijanju partnerskih odnosov med Natom in Rusijo, še vedno obstaja nezaupanje, saj obstaja prepričanje o lastnostih o podedovanih značilnostih, na eni strani Nata, na drugi strani bivše Sovjetske zveze Kljub obojestranskemu nezaupanju, bi moralo partnersvo odigrati pomembno vlogo pri izgradnji in vzpostavljanju normalnosti. Odnose v drugi polovici 20. stoletja je krojila hladna vojna, borba za prestiž svetovne velesile, ter boj za prevlado svetovne ideologije. Razpad Sovjetske zveze je povzročil dvoje – prvič nastanek novih držav med katerimi so kar tri bivše sovjetske republike in nekatere članice Varšavskega pakta po letu 2002 vstopile v severno atlantsko zaveznitvo in drugič izguba tradicionalnega nasprotnika zaradi katerega je pol stoletja divjala oboroževalna tekma. Postavitev protiraketne obrambe na zunanje meje Nata in v neposredno bližino Rusije, slednje vsekakor spominja na določene scenarije hladne vojne in obuditev oboroževalne tekme. Kljub temu, da so slednji širitev sprejeli dokaj mirno, si le ti ne želijo širitve na vzhod. Za načrti obrambe pred balističnimi izstrelki stojijo Združene države vendarle predstavlja to določeno tveganje v odnosih. Opisana dejstva so dovolj tehten razlog, da lahko *potrdim* tudi tretjo hipotezo, navedeno v uvodu naloge in citirano v začetku tega odstavka.

LITERATURA IN VIRI

Samostojne publikacije:

1. Balaban, Melita (2008). *Odnos med Natom in Rusko federacijo v sodobnem varnostnem okolju: diplomsko delo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
2. Jazbec, Milan (2009). *Dvajseta obletnica konca hladne vojne: 1989 – 2009*. Ljubljana: Elektronska knjiga, Zavod Ifimes.
3. *Nato Handbook* (2006). Bruselj: Public Diplomacy Division Nato.
4. *Preoblikovani Nato* (2004). Bruselj, Oddelek za javno diplomacijo.
5. *Priročnik o zvezi Nato* (2001). Bruselj: Office of Information Press
6. *Razumeti novi Nato. Predstavitev partnerjem* (2004). Brussels: Nato Office of Information and Press.
7. Urek, Katja (2008). *Odnos med Natom in Rusko federacijo: diplomsko delo*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Članki v revijah oziroma zbornikih

8. Brstovšek, Andrej (2010): *Nova jedrska strategija ZDA*. Novice.Dnevnik.si, <http://www.dnevnik.si/novice/svet/1042350599>, (26. 3. 2011).
9. Dakič, P., Drago (2009): »Sprejemljivejši« *protiraketni ščit v Evropi*. Revija Obramba – zanimivosti. Oktober 2009, <http://www.obramba.com/zanimivosti.asp?ID=233>, (20. 3. 2011).
10. Dakič, P., Drago (2010): *Dosežen sporazum o zmanjšanju jedrskega arzenala*. Obramba – zanimivosti. Oktober 2010, <http://www.obramba.com/zanimivosti.asp?ID=240>, (26. 3. 2011).
11. Fritch, Paul (2007): *Partnerstvo med Natom in Rusijo: več kot se zdi na prvi pogled*. Revija Nato. Poletje 2007, <http://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/slovene/analysis.html> (5. 2. 2011).
12. *Kaj je Nato* (2003). Urad Vlade Republike Slovenije. Februar 2003, <http://nato.gov.si/slo/publikacije/kaj-je-nato-02.pdf>, (18. 2. 2011).
13. Koncilija, Franci (2010): *Razpad Sovjetske Zveze*, <http://www.casnik.si/index.php/2010/12/08/razpad-sovjetske-zveze/>, (14. 3. 2011).

14. Lampret, U., Novak, S. (2010). *Nov strateški koncept Nata: Zakaj je nato še vedno nepogrešljiv*. Bilten Slovenske vojske. November 2010 – 12/št. 4. Ljubljana: Generalštab Slovenske vojske.
15. Yost, S. David (2006). *Analiza - Protiraketna obramba na dnevnem redu Nata*. Revija Nato. Jesen 2006,
<http://www.nato.int/docu/review/2006/issue3/slovene/analysis1.html>, (13. 3. 2011).
16. Türk, dr. Danilo (2011). *Jedro Suverenosti*. Revija Obramba. Januar 2011, 6 – 9.
17. Žabkar, Anton (2001): *Preobrazba globalnega ravnotežja sil in oboroženih spopadov po razpadu bipolarnega sistema*. Nova revija 20, 29 – 67.

Internetni viri:

18. Ministrstvo za zunanje zadeve (2011a): *Novi strateški koncept Nata*,
http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/nato/novi_strateski_koncept_nata/, (10. 3. 2011).
19. Ministrstvo za zunanje zadeve (2011b): *Partnerstvo za mir*,
[\(http://nato.gov.si/slo/publikacije/vzajemna-varnost/partnerstvo/](http://nato.gov.si/slo/publikacije/vzajemna-varnost/partnerstvo/), 15. 3. 2011)
20. MMC RTVSLO/STA (2007): *Ameriški protiraketni ščit prestal preizkus*,
<http://www.rtv slo.si/svet/ameriski-protiraketni-scit-prestal-preizkus/77091>, (24. 3. 2011).
21. MMC RTVSLO/STA (2010): *Nato in Rusija končala obdobje hladnih odnosov*,
<http://www.rtv slo.si/svet/nato-in-rusija-koncala-obdobje-hladnih-odnosov/244404>, (13. 2. 2011).
22. Nato informativne strani (2009): *NATO-Russia Council*,
<http://www.nato.int/issues/nrc/index.html>, (14. 3. 2011).
23. Nato informativne strani (2001): *Odnosi Rusija – NATO*,
http://www.nato.int/docu/other/svm/facts/nato-rus_slo.htm, (1. 3. 2011).
24. Nato Review (2000): *Joint statement on the occasion of the visit of the Secretary General of NATO, Lord Robertson, in Moscow on 16 February 2000*,
<http://www.nato.int/docu/review/2000/0001-0c.htm> (25. 3. 2011).
25. Nato Review (2005): *Sodelovanje med Natom in Rusijo v boju proti terorizmu*,
<http://www.nato.int/docu/review/2005/issue3/slovene/art2.html>, (10. 3. 2011).

26. Nato Review (2007): *Nato in Rusija: strežnitvene misli in praktični predlogi*, <http://www.nato.int/docu/review/2007/issue2/slovene/art1.html>, (15. 3. 2011).
27. Nato Review (2009): *Natov novi strateški koncept: parlamentarni pogled*, <http://www.nato.int/docu/review/2009/0902/090203/SL/index.htm>, (10. 3. 2011).
28. Revija Obramba (2008): *Patriot PAC-2*, <http://www.obramba.com/zanimivosti.asp?ID=221>, (23. 3. 2011).
29. Revija Obramba (2011): *Sodelovanje da, vendar ostaja vprašanje, kakšno*, <http://www.obramba.com/zanimivosti.asp?ID=250> (24. 3. 2011).
30. Siol Svet (2010): *Šef Nata pozval k podpori projektu protiraketne obrambe*, http://www.siol.net/svet/novice/2010/10/sef_nata_pozval_k_podpori_projektu_protiraketne_obrambe.aspx, (24. 3. 2011).
31. Space Daily (2011): *Missile Defense Program Moves Forward*, http://www.spacedaily.com/reports/Missile_Defense_Program_Moves_Forward.html, (15. 2. 2011).
32. Wikipedia (2011a): *National missile defense*, http://en.wikipedia.org/wiki/National_missile_defense, (18. 2. 2011).
33. Wikipedia (2011b): *Rusija*, <http://sl.wikipedia.org/wiki/Rusija>, (18. 2. 2011).

IZJAVA O DOSTOPU DO ELEKTRONSKE OBLIKE ZAKLJUČNE NALOGE

S to izjavo dodeljujem Knjižnično-informacijskemu centru Ministrstva za obrambo Republike Slovenije ne ekskluzivno pravico do shranjevanja in omogočanja dostopa do moje zaključne naloge v elektronski obliki, in sicer v celoti ali njenih delih na kateremkoli mediju, v uporabi danes ali v prihodnosti.

Meni ostanejo vse ostale avtorske pravice, vključno s pravico, da v svojih prihodnjih delih uporabim celoto ali dele svoje zaključne naloge.

S to izjavo potrjujem, da sem, če je bilo to potrebno, pridobil in tu priložil pisno dovoljenje lastnikov avtorskih pravic tujega materiala, ki sem ga vključil v svojo zaključno nalogo, in ki dovoljuje dostopnost, kot je opisano zgoraj. Potrjujem tudi, da je elektronska verzija zaključne naloge enaka verziji, ki jo je potrdila komisija za zagovor.

S podpisom dovoljujem uporabo osebnih podatkov za potrebe knjižnice.

Naslov zaključne naloge: **Nato in Rusija**

Ime in Priimek: **višji štabni vodnik Matjaž Koštrun**

Naziv šole: **Šola za podčastnike/1. visoki tečaj za podčastnike**

V Mariboru, dne **19. april 2011**

Podpis: _____

IZJAVA O AVTORSTVU ZAKLJUČNE NALOGE

Slušatelj/ica (čin ime in priimek) **všvod. Matjaž Koštrun** izjavljam, da sem avtor zaključne naloge z naslovom **Nato in Rusija**, ki sem jo napisal pod mentorstvom **višjega vojaškega uslužbenca mag. Gregorja Potočnika**.

S svojim podpisom zagotavljam da:

- je zaključna naloga izključno rezultat mojega lastnega dela,
- so vsa dela in mnenja drugih avtorjev, ki jih uporabljam v zaključni nalogi, navedena oziroma citirana v skladu s Postopkovnikom za izdelavo in ocenjevanje zaključne naloge na PŠŠ,
- se zavedam, da je plagiatorstvo kaznivo po Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah, (Uradni list številka 21/1995, 9/2001), prekršek pa podleže tudi ukrepom disciplinske odgovornosti v skladu s Pravili službe v Slovenski vojski,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo zaključno nalogo in moj status v Slovenski vojski.

S podpisom se odrekam vsem materialnim pravicam v zvezi z zaključno nalogo in dovoljujem uporabo zaključne naloge v študijske namene.

V Mariboru, dne **19. april 2011**

Podpis: _____

